

Захист прав інтелектуальної власності

Ткачова Ю.М. студентка гр.Ю-96 юридичного факультету СумДУ

Науковий керівник - Хворост О.О., к.е.н., доцент кафедри АГПФЕБ

Розширення суб'єктів та сфери господарських відносин, що зумовлено розвитком ринкової економіки в Україні, викликало нагальну потребу індивідуалізувати не лише товари та послуги, а й осіб, які їх виробляють та надають. Розвиток ринкових відносин зумовлює необхідність захисту прав інтелектуальної власності від їх злочинного порушення. Актуальність даної проблеми для України полягає в тому, що порушення прав інтелектуальної власності завдають великої шкоди не лише їх власникам, але й споживачам, які вводяться в оману стосовно виробника товарів і послуг, а відповідно й щодо якості цих товарів та послуг.

Коли декілька суб'єктів господарської діяльності виробляють одну й ту саму продукцію, надають послуги одного виду, які не однакові за рівнем якості, споживачеві іноді непросто відрізнити товар або послугу однієї особи від також товару (послуги), що виробляється іншим суб'єктом господарювання. Разом з тим, маємо констатувати, що діяльність окремих суб'єктів господарювання спрямовується не на задоволення зростаючих потреб людини, суспільства, держави, а навпаки, на особисте – як правило, незаконне – збагачення за рахунок порушення прав інтелектуальної власності на торговельні марки інших учасників господарського обігу.

Як зазначає кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального права та кримінології Азовського регіонального інституту управління О.О. Дудоров, суспільна небезпека злочину, що посягає на право інтелектуальної власності на торговельні марки, має багатоаспектний характер і полягає у посяганні на засади добросовісної конкуренції, заподіянні майнової шкоди суб'єктам господарської діяльності та підриві їх ділової репутації, розширенні тіньового сектора економіки, зниженні авторитету держави на міжнародній арені, скороченні іноземних інвестицій, порушенні прав і законних інтересів споживачів.[2,с.13]

Внаслідок несанкціонованого використання чужої торговельної марки відбувається необґрунтоване формування і підтримання інтересу споживачів до продукту, який виробляється та (або) реалізується порушником. Використовуючи чужу торговельну марку, порушник розширює збут своєї продукції. При цьому на ринку об'єктивно зростає попит на оригінальні товари, які виробляються та (або) реалізуються власником торговельної марки, а останній витісняється з ринку в тій частині платоспроможного попиту, в якій цей попит задовольняється реалізацією незаконного товару. Крім збитків у вигляді упущеної вигоди, завдається шкода діловій репутації власника торговельної марки, оскільки його торговельна марка нерідко використовується на товарах значно нижчої якості, що викликає у споживачів негативне ставлення і до товарів, позначених оригінальною торговельною маркою.[6,с.18]

Як наголошує О.О. Дудоров, країни Європи вже більше 40 років намагаються боротись з обігом дешевих підроблених товарів, які виготовляються з використанням торговельних марок відомих і авторитетних світових виробників і які зовні, принаймні на перший погляд, не відрізняються від оригіналів. За даними Міжнародної торгової палати, обсяг виручки, отриманої від продажу фальсифікованих товарів, складає 5-7% всієї світової торгівлі. Провідні виробники, торговельні марки яких підроблюються, зазнають збитків, які становлять сотні мільйонів доларів США на рік. Внаслідок виготовлення і торгівлі контрафактними виробами у країнах Європи щорічно втрачається до ста тисяч робочих місць. За даними тижневика "Бізнес", збитки лише 12 компаній – членів "Групи із захисту фірмових товарів" (серед них Nestle, Philip Morris, Energizer, Unilever, Gillette) від незаконного використання на території України належних їм торговельних марок ще у 1999 р. склали 473 млн. доларів США. Асоціація швейцарських годинникових фірм вважає, що щорічно в світі продається 10 мільйонів фальсифікованих швейцарських годинників на суму 500 млн. дол. США. [5,с.153]

Специфіка відносин у сфері захисту від недобросовісної конкуренції, які за своєю суттю є більшою мірою приватно- ніж публічно-правовими відносинами, а також практика розвитку законодавства про захист від недобросовісної конкуренції європейських країн, зокрема Німеччини, вказує на те, що подальший розвиток такого законодавства і практики його застосування має ґрунтуватися на активній участі у цьому процесі самих підприємців, організацій

підприємницького саморегулювання (зокрема, на кшталт Українського союзу промисловців і підприємців).

На сьогоднішній день забезпечення ефективного конкурентного середовища має велике значення для реалізації економічних реформ, створення реальних гарантій захисту прав та інтересів українських підприємців, споживачів й іноземних інвесторів. Головним чином це досягається за допомогою правового регулювання відносин у сфері конкуренції.

Основу такого регулювання складає конкурентне законодавство, яке представлено двома інститутами: 1) законодавством про припинення недобросовісної конкуренції (Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції”); 2) антимонопольним законодавством (базовим є Закон України «Про захист економічної конкуренції»).

Більшість норм вказаних законодавчих інститутів закріплені у формі правових заборон і обов’язків. У разі порушення таких заборон або невиконання чи неналежного виконання обов’язків застосовуються приписи цивільного, адміністративного і кримінального законодавства, тобто конкурентні закони містять бланкетні норми, які у відповідних випадках відсилають до положень інших законодавчих актів. [3, с.112]

Зауважемо, що протиправність одного й того ж діяння може передбачатися як конкурентним, так і цивільним законодавством. Це пов’язано з тим, що за низкою складів правопорушень недобросовісна конкуренція співпадає з порушеннями виключних прав інтелектуальної власності, що забороняються актами цивільного законодавства. Наприклад, судовий захист одного й того ж товарного знака може здійснюватися на основі як цивільного (ст. 432 ЦК, розділ VI Закону України „Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15 грудня 1993 р.), так і конкурентного законодавства (ст. 4 Закону України „Про захист від недобросовісної конкуренції”). У багатьох державах (Франція, Бельгія, Нідерланди тощо), як і в Україні, допускається подача одночасно так званого сумісного позову про контрафакцію (порушення виключних прав інтелектуальної власності) і недобросовісну конкуренцію. Звернення з таким позовом як правило посилює захист порушених прав інтелектуальної власності: підкреслюється, що відповідач не лише використовував „підробний” знак, а й застосовував недобросовісні засоби у конкурентній боротьбі.

Виходячи з того, що учасниками правовідносин у сфері конкуренції, окрім конкуруючих підприємців, є й споживачі, то захист порушених прав здійснюється як стосовно підприємців, так і споживачів. При цьому протиправні дії згідно з положеннями конкурентного законодавства можуть вчинятися як суб’єктами господарювання (наприклад, копіювання чужого товарного знака), так і публічно-правовими утвореннями – органами влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю (зокрема, у разі примушення підприємців до пріоритетного укладення договорів).

Загальний невичерпний перелік способів захисту цивільних прав та інтересів міститься у ч. 2 ст. 16 ЦК. Цей перелік важко назвати науково обґрунтованим, оскільки багато з перерахованих способів взаємно перекривають один одного. Однак їх закріплення у законі навіть у такому вигляді зорієнтує потерпілого на можливий інструментарій захисту своїх прав та інтересів, у тому числі порушених внаслідок протиправних діянь у сфері конкуренції [4, с.136].

Найбільш розповсюдженим у літературі є поділ вказаних способів на: 1) міри захисту і 2) міри відповідальності. Різниця між ними полягає в характері впливу на порушника. Так, застосування мір відповідальності завжди має наслідком погіршення його майнового становища порівняно з тим, яке існувало до порушення. Це обумовлюється тим, що міри відповідальності, на відміну від мір захисту, передбачають здійснення компенсаційної функції – несприятливі наслідки у потерпілого ліквідуються за рахунок майнових втрат відповідальної особи [1, с.180].

Очевидно, що успішне вирішення всіх зазначених проблем можливе тільки за умови тісної співпраці державних органів, на які покладено захист інтелектуальної власності, з правовласниками, що потребують такого захисту. А отже, одним із факторів, який може істотно вплинути на ситуацію, що склалася у сфері обігу контрафактної і фальсифікованої продукції, є активна позиція самих правовласників, їх ефективна взаємодія із правоохоронними органами по виявленню і припиненню порушень прав інтелектуальної власності на торговельні марки.

Література:

1. Коваль В.Я. Недобросовісна конкуренція: поняття та ознаки/ В.Я. Коваль // Вісник господарського судочинства. – 2002. – № 3. – С. 178-185.
2. Підпригора О.П. Проблеми системи законодавства України про інтелектуальну власність /О.П. Підпригора // Інтелектуальна власність. – № 3. – 2000. – С. 13.
3. Право інтелектуальної власності України: Конспект лекцій / В. М. Крижна, Н. Є. Яркіна; за ред. В. І. Борисової. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – 112 с.
4. Семенова Л.Н. Антимонопольне і конкурентне право: Курс лекцій.–К.: Вид-во Європ. ун-ту фін., інформ систем, менеджменту і бізнесу, 1999. – 136 с.
5. Туйськ І.І. Цивільно-правова відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції // Вісник Хмельницького інститут регіонального управління та права. – 2002. – № . – С. 153-156.
6. Шуміло І.А. Відповідальність за порушення законодавства про захист конкуренції: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.04 / НАН України. Ін-т економ.-прав. дослідж. – Донецьк, 2001. – 18 с.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства : матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 157-159.